

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Jabier Amunarriz Andonegi

*Donostia,
Gipuzkoa
(1924)*

Aurkibidea

Biografia

Donostiako parte zaharrear
jaio (Gaztelubide kalean) eta
bertan igaro du bizitzarik
gehiena. Aita hondarribitarra
zuen, gazterik Donostiara
joan eta bertara
ezkondutakoa; ama
donostiarra zuen. Bederatzi
anai-arrebaren arteko
gazteena izan zen. Gerrak
ume zela harrapatu zuen, 12
urte zituela. Bere anaiak
Saseta batailoian sartu ziren
(PNVkoa) eta berak ihes egin
behar izan zuen, gurasoekin
batera. Lehenbizi Bermeo eta
Algortara, eta handik
Ziburura, untziz. Gerra
bukatu arte hantxe bizi izan
ziren. Donostiara itzuli eta
Real Sociedad taldeko
idazkaritzan lan egin zuen
zenbait urtez. EGIko isilkako
taldean sartu zen, Francoren
aurkako propaganda banatuz,
eta 1949. urtean berriro alde
egin behar izan zuen
Iparraldera. Hantxe ezkondu
zen eta bere lehenengo 3
alabak ere bertan jaio ziren.
Euskadi Irratiko esatari
lanetan aritu zen, harik eta
1960. urte inguruan
Donostiara itzuli zen arte.
Aita eta anaiak arrantzaleak
zituen eta berak ere itsasoko
lanetan jardun zuen jubilatuta
arte. Elkarriketan bere
alabak, suinak eta emaztea
ere azaltzen dira.

Zintak

DON-003

- **Proiektua:** Donostiako ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia - Sarasua Aranberri, Asier
- **Data:** 2009-07-03
- **Iraupena:** 150 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Transkribatzailea(k):** Oruesagasti, Ainitze - Etxeberria, Idoia

Pasarteak

1. Aurkezpena

- **Erref:** DON-003/001
- **Iraupena:** 0:01:28. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:01:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

<p>Bere izen-abizenak eta jaioteguna esaten ditu. Gaztelubide kalean jaio zen, Donostiako Parte Zaharrean. Aita Hondarribikoa zuen, ama donostiarra.</p>

Transkripzioa

- Bueno, ba, Javier... Lehenbizi zure izena ta abizenak eta esango dituzu?
- Bai. Jabier Amunarriz Andonegi.
- Andonegi. Eta noiz jaiotakua? Ze egunetan?
- Iraillaren hogeiyian milla bederatzirehun eta hogeita lauian.
- Hogeita lauian. Orduan, larogeita lau urte?
- Laixter bost.
- Bost. Bost iteko. Eta... jaio nun jaio ziñan?
- Ba, diotenez Gaztelubidean. Zenbakia bi. Bigarren bizitzan.
- Orduan, Parte Zaharrian?
- Bai, bai. Santa Mari eta Santa Teresako tartian.
- Tartian. Donostiar peto-petua orduan?
- Bai, bai, bai.
- Eta familiya nungua zenun?
- Familiya?
- Aita ta ama ta?
- Bueno, aita hondarribitarra; ama donostiarra.
- Eta aita Hondarribitik honea...
- Gaztetan, hemezortzi urtekin Donostira lanera etorri eta hemen gelditu betiko.
- Hemen ezautu zun ama eta...
- Noski.
- Eta zuek, familiya eta anai-arrebak eta, bertan jaiotakuak?
- Danak.
- Kalia zein da?
- Gaztelubidia (Gaztelubide).

2. Umetako jolasak

- **Erref:** DON-003/003
- **Iraupena:** 0:01:44. **Hasi:** 00:01:49. **Bukatu:** 00:03:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

<p>Aingeru kalean bizi izan da beti. Auzoan denak ezagunak ziren, eta elkarrekin egiten zuten jolas. Kaikoekin ere bai, gurasoak arrantzale familiakoak zituelako.</p>

Transkripzioa

- Ni beti bizi izandu naiz este... "Calle Angelen". Papeletan jartzen du ni hor jayua naizela. Hori galdetu diazu, nun jayua naizen, baiño beti bizi izandu naiz gaztetan "Calle Angelen". Bertan dao. Bata bestian aldamenian.
- Eta nolakua zan kalia? Nola gogoratzen dezu?
- Bueno, oso este... kale xelebria da zeatikan exkaillerak ditu tartian!
- Eta zuek txikitako jolasak eta...
- Jolasak, ba, beti han inguruan. Beti korrika ez genun iñungo peligroik eta ez ezer ta... Bertan inguruan ibiltzen giñan.
- Orduan, kuadrillak eta ze izaten zian auzoko umiak eta...
- Auzoko... bai. Auzoko jendia bai. Gaiñea danak ezaguera haundiya gendun danak. Betiko jendia zan. Familiyak urtetan leku berian bizi izaten zian ta danak oso. Bai, konfiantzako jendia dana...
- Eta auzokuak?
- Bai, bai, bai.
- Eta Parte Zaharrekuak eta...
- Bai, danak.
- Eta portuko jendiakin'e bai edo?
- Noski. Nere ama portuan jayua zan.
- Arrantzalia. Arrantzale...
- Arrantzalen alaba.
- Bai, bai. Eta...
- Nere aita ere arrantzalia zan.
- Bertan Donostiyan'e bai edo Hondarribiyan?
- Hondarribiyan arrantzale ta Donostin'e bai.
- Bai, bai. Eta zu txikitau orduan

3. Beti auzoan

- **Erref:** DON-003/004
- **Iraupena:** 0:01:18. **Hasi:** 00:03:33. **Bukatu:** 00:04:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak

Laburpena:

<p>Gutxi irteten zen Parte Zaharretik, izebaren etxera eta San Juanetako feriara. Haurrak bakarrik ibiltzen ziren kalean. Auto gutxi zeuden.</p>

Transkripzioa

- Zure rekuerto ta oroitzapen guztiyak eta Parte Zaharrekuak dia?
- Bai, danak. Danak, Parte Zaharrekuak. Ni juxtu-juxtu ikasi nuen nere arreba bat ezkondu ta San Bartolome kalea bizitzea jun zan. Ta haren etxeako biria ikasi nuen Kontxan barrena ta pixkat zuzen... zuzen juten giñan, eta...
- Baiña bestela...

- Eta gero, gaiñea, hemen San Juanetan eta hemen feriyak eta jartzen zituzten. Eta orain, 'Plaza Centenario' ta Arabako Plaza o enparantza nahi dezun bezela [esan dizuten hortan] feriya jartzen zituzten. Ta haraiño juten'e bagenekigun.

- Baiña gutxitan ez?

- Bai. Ez giñan galtzen! Gaiñea, orduan trafiko gutxi zeon, eta usten ginduten... lasai xamar usten ginduten. Oain, berriz, haurrak ez dia /eztia/ bakarrik uzten. Ez dao /eztao/ uzteik.

- Hori da. Ta lehenoa bai?

- Lehenoa bai.

- Behin lau-bost urtekin...

- Bai, bai, bai. Gure gixa ibiltzen gian.

4. Garraioak: sagardoa, ikatza, egurra

- **Erref:** DON-003/005
- **Iraupena:** 0:04:17. **Hasi:** 00:04:51. **Bukatu:** 00:09:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Beste garraio batzuk
- Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak

Laburpena:

<p>Gurdiekin eramaten zuten sagardoa, jada egina. 20 bat sagardotegi zeuden auzoan. Baserritarrek astoarekin joaten ziren, eta Asto Klean lotzen zituzten. Ikatza eta egurra kaira iristen zen, eta kamioietan eramaten zituzten. Tranbia ere bazegoen Rezolaraino. Tranbien ibilbidea.</p>

5. Hondartzako eta kaiko bainuak

- **Erref:** DON-003/007
- **Iraupena:** 0:04:57. **Hasi:** 00:09:31. **Bukatu:** 00:14:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak
- Aisia » Mendia eta hondartza » Hondartza
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekek eta uretako jolasak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala

Laburpena:

Hondartzara joaten ziren, baina arranpan ere bainatzen ziren, kaian bertan. Bainujantziaren gainean soinekoak janzen zituzten neskek. Kasetak. Soka egoten zen itsasoan, heltzeko. Enfermeria txiki bat zegoen, Erlojuen azpian. Bainulariak uniformeekin egoten ziren. Bertakoak txapelarekin eta kanpotarrak kapelarekin ibiltzen ziren.

6. Bainatzeko tokiak

- **Erref:** DON-003/009
- **Iraupena:** 0:01:27. **Hasi:** 00:14:32. **Bukatu:** 00:15:59

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekak eta uretako jolasak
- Aisia » Mendia eta hondartza » Hondartza

Laburpena:

<p>Groseko hondartza arrisku handikoa zen. Santa Klarara ere joaten zen jendea. Txanelarekin joaten ziren.</p>

Transkripzioa

- Ta hondartza beti Kontxara edo Grosera ta bazeon ohituraik?
- Ez, gaiñea Groseko hondartza beti izandu da este... arrisku haundiyagokua. Oso irikiya zan, itsaso aldea. Ez orain daon bezelakua. Oain pixkat... itsasuai puska kenduaz pixkat denfetsa haundiyaguak ditu, baiñon orduan dana oso zabala zan ta hola... Indar haundiya izaten zun, ta gaiñea ibaiko ertenian ere korrientiak izaten zian ta... Hara ez giñun juten gu.
- Beti Kontxa?
- Portuan edo Kontxan. Ta Santa Klarako griña ere beti ezautu degu.
- A bai?
- Bai.
- Eta hara igeriyan edo? Santa Klarara igeriyan eta juten zan?
- Batzutan bai.
- Bai?
- Bueno ondo igari zekitan bazakiten. Askotan juten giñan gu batel txikin batekin, txanel batekin, juten giñan. Eta ailleatu baiño lehen beti hondoratu iten [gi...]. Azkenian, txanela bultzaka eman bihar arranplara, hango arranplara iyotzeko.

7. Kaiko lanak

- **Erref:** DON-003/010
- **Iraupena:** 0:02:28. **Hasi:** 00:15:59. **Bukatu:** 00:18:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Lehorreko lanak » Lehorreko lanak

Laburpena:

Ura ez zen oso garbia egoten orduan ere. Kaiko lanak. Arrai subasta nola izaten zen kontatzen du. Mandazaiak.

8. Lehengo Donostia eta Santo Tomas

- **Erref:** DON-003/012
- **Iraupena:** 0:03:50. **Hasi:** 00:19:47. **Bukatu:** 00:23:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Herriaren nortasuna
- Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:

<p>Donostia lehen nolakoa zen. Baserritarrek Ulia, Igeldo eta Martutenetik etortzen ziren Bretxako plazara. Gipuzkoako merkatu nagusia zen Donostia. Santo Tomaseko feria nolakoa zen azaltzen du (ganadua...). Txorizoa. Sagardoa eta ardoa, prezioak.</p>

9. Donostiako festak

- **Erref:** DON-003/013
- **Iraupena:** 0:03:04. **Hasi:** 00:23:37. **Bukatu:** 00:26:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

Laburpena:

<p>Bandak eta danborrada. Festak: San Pascual Bailon, sokamuturrak Euskal jaietan, Santa Rita...</p>

10. Karmenak eta euskal jaiak

- **Erref:** DON-003/014
- **Iraupena:** 0:02:53. **Hasi:** 00:26:41. **Bukatu:** 00:29:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Inauteriak
- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

Laburpena:

<p>Karmen jaietan arrantzaleek bi eguneko jaia egiten zuten. Inauterietan karrozak izaten ziren. Euskal jaietan dantzak izaten ziren Konstituzio plazan eta sokamuturra.</p>

11. Errepublika garaiko giro politikoa

- **Erref:** DON-003/015
- **Iraupena:** 0:02:22. **Hasi:** 00:29:34. **Bukatu:** 00:31:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Politika » Gerra aurrea » 1931-1936: II. Errepublika

Laburpena:

<p>Errepublika garaiko giro politikoa. Parte Zaharrean zeuden alderdiak. Errepublikazaleak ziren alkatea-eta, mutikoa zela. Euskaltzaleak ziren haiek ere.</p>

Transkripzioa

-Eta garai hartako gerra aurreko ba hor... Republika denporako e... giro sozial eta politikua ta Donostiyan, zein zan?

-Zer zan? Ba parte zarrian zian bai partidu komunixta, bai UGT, bai este...

hemen bertan, bulebarrian, este... PNV. Karlistak´e bai: Solar Navarro bazuten hor, eta oraindik... oain ez dake, ez, orain ez dago, orain dago... “Biblioteca Infantil” edo hori da. Bai, bai. Hor zeon Solar Navarro dei... izendakua, eta zan er... reketien lekua. Ta karlista asko.

-Hori, karlistena?

-Karlista bastante xamar, ugari xamar zeon, e, Donostian.

-Donostian zer zan, e, gehiyen? Karlistak, ero abertzaliak, sozialistak...?

-Bueno, e, nik esango nuke eee... nik ezautu det gerra aurretik, nik hamaika, hamabi... hamar-hamaika urtekin, republikanuak zian. Este... alkatia ta, bai.

-Eta abertzaliak ere...

-Abertzaliak? Ezautu izandu det e... gure... “Calle” Puertoko Imaz bat, hura zan ANV: “Acción Nacionalista Vasca”. Ta hori zan ba gaurkua... gaurko egunian bezela: zea, PNVtik apartatutako zea, ezkertiguak.

-Abertzalia, baiña...

-Abertzaliak denak, ta batez ere... republikanuak ere euskaltzaliak zian donostiarrak; hemengo jendia zana euskaltzaliak bazian.

-Giro euskalduna eta euskaltzalia zeon, ez?

-Baiño ez... ez hain fiñak, eee... hainbeste amorrugin guria defenditzeko, e?

12. Errepublika garaiko kultur giroa

- **Erref:** DON-003/016
- **Iraupena:** 0:02:19. **Hasi:** 00:31:56. **Bukatu:** 00:34:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Zinema
- Aisia » Kultura » Dantza
- Politika » Gerra aurea » 1931-1936: II. Errepublika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Euskal giroa zegoen Donostian. Antzerkia egiten zen Santo Tomasetan. Batzokian, poxpolinak... Emaztea Iruratik etortzen zen antzerkia egitera. Aita Laborda zen poxpolinen burua.

Transkripzioa

-Hor, Republika denboran-eta eee... Donostia nahiko euskaltzalia zan, ezta? Nahiko euskal giroa...

-Bai, bai, bai. Euskal giroa... beti ezautu izandu det nik hemen.

-Antzerkiak eta idazliak... eta dantzak...

-Jesus, batez ere antzerkiak-eta neguan, Santo Tomasetan.

-Uum. Euskal antzerkiak.

-Euskeraz, bai.

-Eta... ze izaten zian, beti hor eee... tokiren baten ero...?

-Zea, Printzipalial, Teatro Printzipalialian. Batzokiyan eta pospoliñean... zea, poxpolina zeon... Kursala, Kursalen azpiyan. Bai, bai.

-Kanpotikan etortzen zan jendia? Irura eta Tolosaldetik eta?

-Bueno, bai. Harren... hori iruratarra da, ez da donostiarra nere emaztia. Ta bere aita ere hangua zan, eta handik etortzen zian teatrua itea Donostira.

-Eta euskeraz izaten zan?

-Noski!

-Eta zer zian, konpañiak ero...?

-Eeez. Ez, ez, ez. Herriko jendia! Batzokiko jendia-ta... bai.

-Batzokian-eta giro kulturala...
-Bai, bai.
-Dantzak eta antzerkiak-eta izaten zian, ez?
-Bai. Hemen famatua izan zan gerra aurretik Padre Laborda. Ez dakit nungo... apaiza zan, baiño ez dizut esango ze parrokiua. Eta hura zan poxpoliñen buru iten zuna. Horrek beti zaintzen zun eta aintzen zun dana. Padre Laborda.
-Dantzak.
-E?
-Dantzak-eta gehienbat?
-Dantzak. Txikitandik, e!

13. Batzokia

- **Erref:** DON-003/017
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:34:15. **Bukatu:** 00:36:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Aisia » Kultura » Dantza
- Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak

Laburpena:

<p>Batzokia bulebarrean zegoen (gaur egun Kuskulo gozo-denda): Euzko Gaztedi, Euzko etxea... Antzerkia Antzokian egiten zen. Dantza egiten ibili zen batzokian.</p>

Transkripzioa

-Eta Batzokia nun zeon?
-Hemen, bulebarrian.
-Bakarra zeon Donostian?
-Bai, hasieran bai. Bueno, antiguotarrek ere bazuten bere biltokiya, e. Baiñon Donostiko Batzokiya bulebarrekua zan.
-Nun zeon, gutxi gorabehera? Oain, e...
-Hemen e... zea, gure gibleko aldi... este, zenbakiya ez dakit, ez dizut esango, baiñon orain nola dao...
-El Reloj kafeteri hortan...
-Goxodenda, hor arkupetan.
-Hori da, bai: Kuskulo, bai. Eta El Reloj kafetegiaren ondoan.
-Hor zan... bihan zeon e... "billares". Lehendabiziko bizitzan zeon Euzko Gaztedi. Bigarrenian, Euzko Etxea, Batzokiya. Eta Euzko Gaztedi're Batzokikua zan, baiñon zeon departamentutan. Ta gero jendia bizi zan, gaiñekuetan.
-A, bai?
-Bai.
-Etxia zan?
-Etxebizitzak.
-Eta ez zeukan e... antzokirik edo horrelako sala haundirik ero...?
-Ez, han ez, horregatik este... Teatrua iten zanian, iten zan e... batez ere santamasetan, Teatro Printzipalan. Eta beste... jai hoiyetatik aparte, zea, Kurtzalian.
-Eta zu aritu ziñan, antzerki ta horrelakoetan?
-Antzerkia iten ez, baiñon dantzan ikasten-eta bai.
-Bertan, Batzokian?

-Bai, bai.
-Eta zure anai-arrebak eta?
-Danak. Nere familiya... danak zian abertzaliak eta...

14. Familia abertzalea

- **Erref:** DON-003/018
- **Iraupena:** 0:02:58. **Hasi:** 00:36:18. **Bukatu:** 00:39:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak
- Itsasoa » Arrantzontziko bizimodua eta lanak » Arrantzaleen arteko bereizketak
- Politika » Euskara eta politika

Laburpena:

Bederatzigarrena da. Zazpi mutil eta bi arreba ziren. Familia abertzalea zen. Aita beti euskaraz aritzen zen. Patroia zen, eta tituluak bazituen, baina denak interpretearekin ateratakoak. Amara erdaldunagoa zen Parte Zaharra baino.

15. Ikastola

- **Erref:** DON-003/019
- **Iraupena:** 0:02:41. **Hasi:** 00:39:16. **Bukatu:** 00:41:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

<p>Eskolan txikitan euskaraz ikasi zuen; gero, gaztelaniaz. Anaia zaharrena La Sallen ibili zen, baina amak atera egin zuen handik, fraide batek ubeldua egin ziolako. Muñtoren eskolan ibili ziren gero denak. Txikienak eskola partikularretara ere joan ziren.</p>

Transkripzioa

- Eta eskola?
- Eskolan, txikitan euskeraz, baiñan gero erderara. Behin hala... behin irakurtzen eta hasi ezkeo, erderaz. Gazteleraz.
- Eta nun zan eskola?
- Ni ez naiz este... bueno nola esango... Nik gure etxian ixtori ask zeuden. Anai zaharrena praileta biali zuten. San Bizente onduan nola dao orain 'Orfeón Donostiarra'? Hor zeuden La Salleko frailiak. Eta behin, nunbait, larunbatian edo ama "etorri honea! Zu juxtu-juxtu katuak bezela gartzen zea ta! Garbitu behar zaitut...". Nunbait, ubeldu bat topatu ziyon nunbaite... ez dakit besuan edo nun. Eta "zer dezu hor? Nola in dezu hori?" ta "prailiak". [Krimailla] zan nunbait. Eta "nik ez zaitut /etzaitut/ eskola bialtzen iñork kaxki tratatzeko!". Ta ez zuen /etzuen/ gehiyo bidali; kendu in zun. Atera in zun eskolatik. Eta bidali zun zea... 'Ensanche Oriental' bazan... Oain'e 'Escuelas del Ensanche' deitzen diote horri ez? Orain...

- Haurtzaindegia eta Orixe ikastola.
- Zuen etxe aurrian.
- Juan dan urtetik aurea.
- Bai. Horrea. Eta gero, ondorengiak han danak. Baiño bi azkenak, nunbait, ya orduan ere etxian este...
- Diru gehiyo zeon! Esan hori. Garbi.
- Diru gehiyo [...] Jun giñan eskola partikularrea erderaz ikastea, batez ere.
- Eta eskola partikularra nun? Zeiñekin?
- Inguruan'e bai. Han, gure etxe inguruan.
- Ze zian maixtrak eta?
- Bai, bueno lehendabizi ni Muñoaneko eskolatik atea nintzanian este... "viuda de Imaz". Ta Imaz zan kontzejala. Osea jauntxuak, inguruko jauntxuak. Maixtra ta... eozain ez zan /etzan/ orduan ere... Eta han.

16. Don Migel Muñoa

- **Erref:** DON-003/020
- **Iraupena:** 0:03:40. **Hasi:** 00:41:57. **Bukatu:** 00:45:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

Don Migel Muñoa nor zen esplikatzan du. Mutilzaharra zen, aberatsa, eta euskarazko ikastola jarri zuen, Donostiako lehenengoa. Kapera eta frontoia ere bazituen.

17. Beste eskolak

- **Erref:** DON-003/021
- **Iraupena:** 0:00:44. **Hasi:** 00:45:37. **Bukatu:** 00:46:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

<p>Parte Zaharreko beste eskolak: 'Ensanche Oriental' eta fraideena, 'Los Angeles'.</p>

Transkripzioa

- Eta bestela, beste eskolarik bazan Parte Zaharrian edo Bulebar inguruan edo?
- Beste bi hoyek esan dizutena 'Ensanche Oriental'. Hori zan este... Uste det /ustet/ ez zala /etzala/... ez zan /etzan/ munizipala orduan.
- Ez zan /etzan/ munizipala?
- Ez dakit, ez dakit. Ez dizut /etzizut/ esango. Ez naiz atrebitzen esatea, baiñon uste det /ustet/ gehiyogokua zala. Eta gero, frailiena!
- 'Los Angeles'.
- 'Los Angeles'.
- Edifizioa hor dago. Hoi da orfeoia [...] etxi horrena.

18. Gerra iritsi zen

- **Erref:** DON-003/023
- **Iraupena:** 0:02:53. **Hasi:** 00:46:39. **Bukatu:** 00:49:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:

Gerra hasi zenean, 11 urte zituen; eta erbestean bete zituen 12, Bermeon. Nola hasi zen gerra. Itsasontzian joan ziren. Anaiak elizak zaintzen ibili ziren, inork ez erretzeko, eta gero gerran ibili ziren.

19. Anaiak frontean

- **Erref:** DON-003/024
- **Iraupena:** 0:03:43. **Hasi:** 00:49:32. **Bukatu:** 00:53:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Zazpi anaietatik bost joan ziren batailloira. Anaia zaharrena itsasoko ertzaina izan zen, eta besteak Saseta batailloian ibili ziren. Gazteena, 16 urtekoa, ez zen frontera joan; kuartelean egoten zen. Gernikako bonbardaketa gertatu zenean, han ziren anaiak. Bermeotik Algortara joan ziren; eta gero, Santurtzitik Habana itsasontzian, Frantziara.

Transkripzioa

- Eta zure familiko jendia, jende asko jun al zan... batailloira.
- Batalloi hartan... zazpi anaiatik... bost. Anai zaharrena izan zan, gerra denboran, itsasoko ertzaiña. E? Ezkondu ta hiru aiten semea... o... hiru seme-alaben aita zalako... ertzaiña. E? Hemen, zea, frentera jun gabe. Lau anai, edadekuak zialako, batallion Sasetan. Eta bosgarrena ere bai, baiñon harrek ez zuen, hamasei urtekin bere anaian atzetik joten zan, ta hura eoten zan kuartelian. Ez bea bakarrik, bea bezelako dozenerdi bat uste det baziala, han zeudenak. Baiña haiek ez zian frentea-ta joten, e?
- Hamasei urte.
- Hamasei urtekin, bai. Ni bakarrik geldittu nitzen etxian. Nere gurasoekin eta nere illobekin. Nere anaian seme-alabekin.
- Bermion.
- Bermion.
- Eta aitag zergaitik ein zun alde, PNV-ko kargu inportatia zan edo...?
- Nere aita ez, nere aita ya edadekua zan. Eta ez zan, ez zan gehio sartu iñun´e, baiñon anaiak danak... danak. Eta... Gernika bonbardeatu zutenian... lehen esan dizut anai batek esan ziola alde in bihar zala. Hurrengo egunian etorri zan. Danak nere anai... bost anai... bai, bost anai Gernikan zeuden, menditik jetxi berriyak. Aldatu iten zituzten, deskantsua ta hola ta... harrapatu zitun bostak Gernikan. Ta hurrengo egunian etorri zan esatea, "aita, berriro hemendik ere alde in biharra dao". Eta jun giñan Algortara.
- Bermiotik.
- Bermiotik Algortara. Ta han, este... paperak prestatu bitartian.

- Iparraldera juteko.
- Iparraldera juteko. Eta handikan hamabost egunera eo hola, maiatzaren hamabiyen, este... atea giñan Santurtzetik "Transatlántico Habana" dalaku hartan, Cruz Roja-ko ikurriñakin, eta "protegidos por la no intervención", inglesak eta frantsesak, bee gerrako barkukin hayek. Eta ikusi genittun, aitag esan zian "beida, beida, beida! etorri! beida! hori da Cervera", Crucero de la Armada Española... faszistak. Eta beste bou bat, Galerna izena zuna, biyak. Baiño ez zian atrebittu guri seitzea, guk aurea in gendun ta Frantzira jun giñan.

20. Frantziatik Iparraldera

- **Erref:** DON-003/025
- **Iraupena:** 0:03:35. **Hasi:** 00:53:15. **Bukatu:** 00:56:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra

Laburpena:

Frantzian, bakunatu egin zituzten. Dirua aldatu, afari ederra eman eta libre utzi zituzten. Geltokira joan ziren, eta handik Iparraldera trenez. Ziburun familia zuten. Donibane Lohizunera joan ziren, eta handik oinez Ziburura.

21. Buelta Donostiara

- **Erref:** DON-003/026
- **Iraupena:** 0:03:03. **Hasi:** 00:56:50. **Bukatu:** 00:59:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra

Laburpena:

<p>Bi urte egin zituzten Donibane Lohizunen. Anaia bat, Sasetako komandantea, Bilboko gerrikoan hil zen; besteak aitaren baporean joan ziren Iparraldera. Han ere gerra hasi zen. Itzuli egin ziren. Aitari Calderon komandanteak lagundu zion.</p>

Transkripzioa

- Zenbat urte egon ziñaten aita, han Ziburun... zenbat urte?
- Emaztea: Gerra bukatu arte.
- E? Hamabi! Bertan bete nitun hamabi urte.
- Zenbat urte egon zineten.
- Nik han bete nituen hamahiru eta hamalau, bi urte.
- Bi urte.
- E...
- Eta bitartean zure anaiak gerran.
- Nere anaiak gerran, bai. Bat frentian hil zuten.
- Bai, osaba Roque.
- Bai. Eta...
- Hoi zer zan, Sasetako zer zan?
- Komandantia.

- Komandantea... eta zenbat urtekin hil zan?

- Hoitazazpi urtekin.

- Hogeita zazpi urte.

- Bilboko...

- Zinturoiyan. Bai. Eta... bestiak, gero, Euskal Herriya galdu zutenian, gure baporia han zeon, ta baporian sartu ta itzuli in zuten.

- Nora? Iparraldera?

- Haiek e bai... eta ni baita.

- Beaien baporian, zuen baporian.

- Bai, nee aitena zan baporia. Eta... han eendu giñan... hango gauzak okertu artian.

- Hemengo gerra utzi ta geo hangua hasi.

- Bai. Ta ni goatze naiz, gerra bukatu ta, este... Frantziko gobernuak, Franco onartu zunian, ya rekonozitu edo in zuten... Francon gobernuak. Gerra bukatua zeon ta irabazi zuten. Ta, orduan, han zeuden, bai baporiak, kotxiak, ta eskapau inda jundakuak, danak bueltatu in zituzten. Ta nee aita esan zun. "Nik ikusten baldin baet nere baporia... ematen... ezer gabe geldittuko naiz. Ta nik oain artian horrekin bizi izandu naiz ta hemendik aurea ´re horrekin bizi beharko izango det eta ni beakin nua". Eta bea... bere baporian etorri zan. Erremolkian ekarri zuten, e? Baiño nee aita gaiñian, barruan. Eta... orduan zeon hemen, komandante bezela: Calderón. Ez dakit, zuek ez dezue seguruasko horrenik ezautu, gaztiak zeate ta. Baion Calderón-ekin nere bi anai zaharrenak zerbitzuan suertatuak zian, ezautzen zitun.

- A bai?

- Bai. Eta harrek paper guztiyak konpondu zizkan ta... nere aitai ez zitzaion ezer gertatu.

22. Anaiak Langileen Batailoietan

- **Erref:** DON-003/027
- **Iraupena:** 0:04:02. **Hasi:** 00:59:53. **Bukatu:** 01:03:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Europako gerra hasi zenean, anaiak ere itzuli ziren, eta atxilotu egin zituzten. Langileen Batailoietan, bi urtean egon ziren. Anaia gazteena ere bai, eta gero Afrikara bidali zuten soldadu. Anaietako bat gaixo bueltatu zen. Langileen Batailoietan zubiak egiten ibili ziren anaiak.

23. Erbesteratutako haurrak

- **Erref:** DON-003/028
- **Iraupena:** 0:02:26. **Hasi:** 01:03:55. **Bukatu:** 01:06:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra

Laburpena:

<p>5.000 haur joan ziren itsasontzian kolonietara, guraso gabe. Arreba baten

seme-alabak Belgikara joan ziren. Baina miseria gerraostean etorri zen, errazionamendua. Gosea. Eskerrak aita iaioa zela arrantzan.</p>

24. Iparraldeko giroa

- **Erref:** DON-003/029
- **Iraupena:** 0:03:59. **Hasi:** 01:06:21. **Bukatu:** 01:10:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Iparraldean pasatutako urteak. Berehala ikasi zuen frantsesez, baina Iparraldeko akatsekin. Euskara ere erabiltzen zuten ingurukoekin. Bertako abertzale gutxi zegoen han. Erresistentzia nola sortu zen: Gernika batailoia.

25. Makiak

- **Erref:** DON-003/031
- **Iraupena:** 0:01:01. **Hasi:** 01:10:30. **Bukatu:** 01:11:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

<p>Europako gerra bukatu ondoren, makiak ibili ziren. Nafarroako kontrabandistak eta Oiartzungoak.</p>

Transkripzioa

- Este... makis deitzen zioten ixilkakuai. Hemen ere aitu zian Espaiña sartu nahirik gero! Gerra, hango gerra bukatu ondoren. Hango... ba [...]
Gernikakuak zian!
- Eta gero maki...
- Gero honea... honea etorri nahi zuten gero!
- Nafarruan eta izan zan [gehien edo]?
- Bai, mugan. Mendi haunditan.
- Eta hemen Gipuzkuan eta?
- Baita ere.
- Baita ere?
- Bai. Hemen gaiña kontrabandua... Abiadoriak nondik usten dezu / ustezu/... Erortzen zian abioiyak eta Frantzesak lagundu eta Euskal Herrira ekartzen zituzten. Eta... Beratik eta hortik pasatzen zian danak.
Oiartzuarrak kontrabandista gehiyenak! Haiek pasatzen zituzten!

26. Isilkako lanak

- **Erref:** DON-003/033
- **Iraupena:** 0:04:11. **Hasi:** 01:12:00. **Bukatu:** 01:16:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak
- Kultura » Aisia » Hedabideak » Irratia
- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:

<p>Isilkako lanean ibili zeneko kontuak. Erresistentzian ibili zen. Donostiako irradian mezuak zabaltzen zituzten, propaganda egiten zuten... EGIkoa zen. Atxilotu egin zuten. Burua nor zen ez zuten normalean jakiten. Frantziako Tourrean propaganda egin zuten: ikurrinak jarri, paperak zabaldu...</p>

27. Iparraldera ihesi

- **Erref:** DON-003/034
- **Iraupena:** 0:04:23. **Hasi:** 01:16:11. **Bukatu:** 01:20:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Atxilotu zutenekoa, norbaitek salatuta. Nola egin zuen ihes. Iparraldera joan zen, Donostian ezkutatuta egon ondoren: hiru etxetan egon zen gordeta. Egun batean, emaztegaiekin irten zen kalera, baina jendeak begiratu egiten zion. Iparraldera joatea erabaki zuen.

28. Emaztegaia atxilotze-arriskuan

- **Erref:** DON-003/035
- **Iraupena:** 0:03:23. **Hasi:** 01:20:34. **Bukatu:** 01:23:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Iparraldean zegoela, emaztegaia Hondarribitik batelean joaten zitzaion bisitan; erdibidean elkartzen ziren. Beraiekin joan zen neska baten erruz, harrapatu egin zituzten. Emaztegaia nola libratu zen. Iparraldera joan zen hura ere.

29. Ezkondu eta irradian lanean

- **Erref:** DON-003/036
- **Iraupena:** 0:02:13. **Hasi:** 01:23:57. **Bukatu:** 01:26:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco
- Lanbideak » Neskameak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:

<p>Emaztegaia muñoatarren etxean egon zen sukaldari, ezkondu arte. Hiru alaba izan zituzten Iparraldean. Radio Euzkadin egiten zuen lana, baina galarazi egin zieten. Parisen lana eskaini zioten, baina ez zuen onartu.</p>

30. Irratiaren funtzionamendua

- **Erref:** DON-003/039
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 01:27:10. **Bukatu:** 01:29:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Kultura » Aisia » Hedabideak » Irratia

Laburpena:

<p>Radio Euzkadi irratiako kontuak. Leloa. Dirua Venezuelatik iristen zen batez ere, baina ez zen denerako ailegatzten. Ziburun egon zen azken irratia.</p>

31. Euzkadi Irratia itxi ondoren

- **Erref:** DON-003/041
- **Iraupena:** 0:00:33. **Hasi:** 01:29:53. **Bukatu:** 01:30:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Kultura » Aisia » Hedabideak » Irratia

Laburpena:

Euzkadi Irratia itxi ondoren, irratiako tresnak Parisera bidali zituzten. Gerora, Venezuelan jarri zuten bat.

32. Irratiko langileak

- **Erref:** DON-003/043
- **Iraupena:** 0:02:35. **Hasi:** 01:32:15. **Bukatu:** 01:34:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Kultura » Aisia » Hedabideak » Irratia

Laburpena:

<p>Irratiko langileak lau ziren. Joxeba Rezola zen burua. Egunean hiru emisio ziren, eta berriak ematen zituzten. Radio San Sebasti´n hartzen zen lekuetan entzun zitekeen.</p>

33. Donostiara bueltatzeko paperak

- **Erref:** DON-003/044
- **Iraupena:** 0:02:39. **Hasi:** 01:34:50. **Bukatu:** 01:37:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:

Irratia itxi ondoren, Donostiara bueltatzeko paperak egiten hasi zen. Gurasoak hilero joaten ziren bisitan Iparraldera, baina biak hilak ziren bueltatzea lortu zuen orduko. Nola joaten ziren Iparraldera.

34. Lana: Realeko bulegoak eta arrantza

- **Erref:** DON-003/045
- **Iraupena:** 0:04:23. **Hasi:** 01:37:29. **Bukatu:** 01:41:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Arrantzontziko bizimodua eta lanak » Arrantza-orokorra
- Lanbideak » Negozioak, dendak
- Aisia » Kirola » Futbola

Laburpena:

Arrantzan aritu zen bueltan. Anaiak arrantzaleak ziren, baina Jabier ez zen horretan ibili ordura arte. Iparraldean hasi zen. Aurretik, Realeko bulegoetan ibili zen lanean. 17 urterekin hasi zen, Real mailaz igo zenean. Lan hura nola lortu zuen.

35. Sasoi hartako Realak

- **Erref:** DON-003/046
- **Iraupena:** 0:04:56. **Hasi:** 01:41:52. **Bukatu:** 01:46:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Futbola

Laburpena:

Realaren ibilbidea. Lehen mailara igotzen zen eta jaitsi, eta berriz igo. Presidenteak, entrenatzaileak, jokalaria... Portugalgo jokalaria bategatik 500.000 pezeta ordaindu zituen Realak.

36. Realak: sarrerak eta jokalaria

- **Erref:** DON-003/048
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 01:47:00. **Bukatu:** 01:50:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak
- Aisia » Kirola » Futbola

Laburpena:

Bulegoko lanak. Futbol partidak ikustera nola joaten zen. Inspektoreei ere sarrerak ematen zizkieten Atotxarako. Orduko jokalaria.

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com